

Krizlerin Turist Rehberliği Öğrencilerinin Kariyer Planlamasındaki Etkisi (The Effect of Crises on Career Planning Process of Tour Guiding Students)

*Duygu YETGİN^a , Aysel YILMAZ^a , Gülsel ÇİFTÇİ^b

^a Anadolu University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Guiding, Eskişehir/Turkey

^b Trakya University, School of Applied Sciences, Department of Tourism and Hotel Management, Edirne, Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim

Tarihi:09.07.2018

Kabul Tarihi:20.09.2018

Anahtar Kelimeler

Turizm

Turist rehberliği

Turist rehberi

Kriz

Kariyer planlaması

Öz

Ülke çapında yaşanan krizler, o ülkenin güvenilir olma imajının sarsılmasına neden olmuş ve turistlerin satın alma kararlarını olumsuz yönde etkilemiştir. Talebin düşmesi ile birlikte sektörde faaliyet gösteren pek çok işletme ve sektör çalışanı zor durumda kalmıştır. Özellikle yabancı turistlerin Türkiye turlarını iptal etmeleri, seyahat acentaları kadar profesyonel turist rehberlerini de olumsuz yönde etkilemiştir. Bu durum ışığında çalışmada Türkiye’de yaşanan ve turizm sektörünü de etkileyen krizlerin turist rehberliği öğrencilerinin bireysel kariyer planlamasına etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu bağlamda 10 Haziran-20 Ağustos 2017 tarihleri arasında Anadolu Üniversitesi Turist Rehberliği Bölümü’nde eğitim alan 19 öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmada nitel bir yöntem benimsenmiş olup veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Elde edilen bulgular, Donner’in (1998) Kariyer Planlama ve Geliştirme Modeli temel alınarak incelenmiş ve yorumlanmıştır. Beş aşamalı olan modelde birinci aşama çevrenin tanınması, ikinci aşama öz değerlendirme ve gerçeklik kontrolünün tamamlanması, üçüncü aşama kariyer vizyonunun belirlenmesi, dördüncü aşama ise stratejik kariyer planının oluşturulmasıdır. Beşinci aşama olan kendini tanıtmaya, görüşme yapılan öğrenciler henüz mezun olmadıkları için bu çalışmaya dâhil edilmemiştir. Çalışmada, öğrencilerin, krize rağmen turist rehberliği mesleğini icra etmek istedikleri ve bu nedenle kişisel gelişimleri için planlar yaptıkları, bir başka deyişle öğrencilerin kendileri için güçlü mesleki kimlik oluşturdukları sonucuna ulaşılmıştır.

Keywords

Tourism

Tour guiding

Tour guide

Crisis

Career planning

Abstract

The crises in Turkey tarnished the safe image of the country, and had a negative impact on purchasing decisions of the tourists. Together with decreasing demand, many businesses and their employees faced difficulties in tourism industry. Cancellation of package tours for foreign tourists in Turkey had a negative impact on travel agencies, as well as professional tour guides.. This study aims to reveal whether the crisis in Turkey has an impact on career plans of tour guiding students. Within this context, semi-structured interviews were conducted on 19 students from Anadolu University, Department of Tour Guiding between June 10, 2017 and August 20, 2017. A qualitative method was adopted in this study and the data were assessed through content analysis. The findings were analyzed and interpreted based on Career Planning and Development model of Donner (1998). The final stage of this 5-stage model, (Scanning your environment, Completing your self-assessment and reality check, Creating your career vision, and Developing your strategic career plan), marketing yourself, has been excluded since the interviewees have not graduated yet. Despite of the crisis, the students wish to practice their profession, and thus, they plan on their personal developments, in other words, they create strong professional identities for themselves.

* Sorumlu Yazar.

E-posta: dyetgin@anadolu.edu.tr (D. Yetgin)

Makale Künyesi: Yetgin, D., Yılmaz A. ve Çiftçi, G. (2018). Krizlerin Turist Rehberliği Öğrencilerinin Kariyer Planlamasındaki Etkisi, Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 6(3), 195-214

DOI: [10.21325/jotags.2018.278](https://doi.org/10.21325/jotags.2018.278)

GİRİŞ

Küreselleşen dünyada yaşanan krizler sadece meydana geldikleri bölgeleri değil, tüm dünyayı etkisi altına alabilmektedir. Yaşanan her türlü krizin olumsuz etkisi, hassas bir yapıya sahip olan turizm sektörü üzerinde de hissedilebilmektedir (Çiftci, 2015, s. 1). Turistik destinasyonlar piyasa algılamasındaki ani değişikliklerden çok kolay etkilenebilen bir yapıya sahiptir. Doğal afetler, terörizm, sivil ayaklanmalar (Lerhman, 1986), başarısız nükleer denemeler (Tanrısevdi, 2002), politik istikrarsızlık ve ülkelerarası anlaşmazlıklar gibi güvenlik, çevresel, politik ve ekonomik kaynaklı krizler (Atay ve Tanrısevdi, 2008), en popüler turizm merkezlerinin bile itibarını, arzulanabilirliğini ve pazarlanabilirliğini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Beirman, 2003, s. 3).

Türkiye’de, 24 Kasım 2015 tarihinde Rusya ile yaşanan politik kriz, 15 Temmuz 2016 tarihindeki darbe girişimi ve sivil halka yönelik gerçekleştirilen terör olayları, turizm talebini olumsuz yönde etkilemiştir. Son yedi yılın turizm istatistikleri incelendiğinde; 2011’de 36,1 milyon; 2012’de 36,7 milyon; 2013’te 39,2 milyon; 2014’te 41,4 milyon; 2015’te 41,6 milyon, 2016’da 31,3 milyon ve 2017’de 38,6 milyon turistin Türkiye’ye geldiği görülmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2018). Bu verilere göre 2016 yılında gelen turist sayısı, bir önceki yıla göre %24,6 oranında azalmış olup 2017 yılında artışa geçmiştir. Turist sayısındaki azalmaya paralel olarak turizm gelirlerinde de önemli bir düşüş yaşanmıştır. 2015 yılında 31,5 milyar dolar olan turizm geliri, 2016 yılında büyük bir düşüşle 22 milyar dolara gerilemiştir. 2017 yılında bu rakam 26,2 milyar dolara yükselse de 2011 yılından bu yana en düşük ortalama harcama 681 dolar ile 2017 yılında gerçekleşmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018).

Yaşanan krizlerin turizm gelirleri üzerine etkileri, turizm sektörü çalışanlarına da olumsuz bir biçimde yansımıştır. Tur operatörleri, seyahat acentaları, konaklama ve ulaştırma işletmeleri çalışanları gibi, sektörün en önemli aktörlerinden olan turist rehberlerinin de büyük çoğunluğu işsiz kalmıştır. Turist rehberi olmak üzere eğitim alan öğrencilerin, kariyer planları ile ilgili kararlar alırken yaşanan bu krizlerden etkilendiği düşüncesi, bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmuştur.

Türkiye’de turist rehberi yetiştiren 21 lisans ve 22 ön lisans programı bulunmaktadır. Öğrenciler, gelecekteki fırsatları önceden görmek, zamanı ve yetenekleri doğru kullanmak ve kariyer adımlarını bunlara göre yapmak için bireysel kariyer planlarını geliştirirler (Walker, 1973). Geleceğe yönelik planlar yapan bilinçli öğrenciler, kendilerini meslek hayatlarında nelerin beklediğini araştırmakta ve böylece kariyerlerinde daha sağlam adımlar ile ilerleyecekleri için iş hayatlarında daha mutlu, motivasyonu yüksek ve verimli olmaktadır (Super ve Hall, 1978; Barutçugil, 2004). Kariyer planlamasına yönelik tutumlarda bireysel farklılıklar (Rogers, Creed ve Glendon, 2008; Karavdic ve Baumann, 2014), ülke ekonomisinin durumu ve yaşanan krizler etkili olmaktadır. Buradan hareketle, çalışmada Türkiye’de yaşanan ve turizm sektörünü de etkileyen krizlerin turist rehberliği öğrencilerinin bireysel kariyer planlamasına etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kariyer Planlaması

Kariyer kavramı ilk kez 1970'li yıllarda ele alınmıştır. Bu kavrama ek olarak kariyer yönetimi, kariyer planlaması, kariyer aşamaları ve kariyer geliştirme gibi kavramlar geliştirilmiştir. Seymen ve Bolat (2010) kariyeri 'bireyin kendisi veya kendisine bağlı olan kişiler için arzuladığı yaşam tarzını elde edebilmek üzere hayatı boyunca edindiği bilgi, beceri ve deneyimlerinin uzun dönemli birikimi' şeklinde tanımlamaktadır. Birey, potansiyel olarak geliştikçe kendini gerçekleştirme güdüsü doğrultusunda kariyerinde yükselmek istemektedir (Kozak, 2001, s. 17). Bu durum da henüz eğitim aşamasındayken kariyer planlaması yapmanın önemini ortaya çıkarmaktadır. Acar ve Özdaşlı'nın (2017) kariyer planı yapmanın öğrencinin başarısı üzerinde bir etkisi olup olmadığı araştırdığı çalışma sonucunda, fırsatları değerlendirme güdüsü ve planlama alışkanlıkları olan öğrencilerin derslerdeki başarıya daha fazla odaklandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Güldü ve Kart (2017), eğitimlerini tamamlama yönünde öğrencilerin motivasyonlarının artmasının, iş olanaklarının, ekonomik getirisinin ve yükselme olanağının güçlenmesinin, kariyer planlama yönündeki çabaları da teşvik edeceğini belirtmektedirler. Kariyer planlaması, meslek yaşamına giriş, meslekte ilerlemeler, transferler ve iş değiştirmeleri kapsayan bir süreçtir. Kariyer planlaması sürecinde bir karar aşaması vardır. Karar, örgüt, birey veya her ikisinin katılımı ile verilebilmektedir. Bu noktada, kariyer planlamasında bireysel ve örgütsel olmak üzere iki farklı yaklaşımdan bahsedilmektedir (Kozak, 2009, s. 76). Bu çalışmada bireysel kariyer planlaması ele alınacaktır.

Walker'a (1973) göre en geniş anlamıyla kariyer planlaması, bir kişinin gelecekteki çalışmalarını planladığı kişisel bir süreçtir. Bir diğer tanıma göre ise sürekli kendini değerlendirme ve hedef belirleme sürecidir (Kleinknecht ve Hefferin, 1982, s. 31). Bireysel kariyer planlaması, kişinin kendi iş yaşamı ile ilgili olan planları kapsamaktadır. Bu süreçte birey kendini değerlendirip işinin ihtiyaç ve beklentilerini karşılayıp karşılamayacağını sorgulamalıdır (Barutçugil, 2004).

Kariyer planlamasının amacı, bireylerin bilgi ve becerilerini etkili kullanarak kendilerini geliştirme olanağı elde etmeleri ve kendi kariyer başarıları ile iş başarısını yükseltmeleridir (Bayraktaroğlu, 2006, s. 142). Bireysel kariyer planlamasında işten çok bireyin kendisi ön plandadır. Esas konusunu ise bireyin amaç ve hedeflerinin belirlenmesi ve bu doğrultuda bireyin beceri, yetkinlik ve yeteneklerinin incelenmesi oluşturmaktadır (Anafarta, 2001, s.1). Alanyazında bireysel kariyer planlamasının aşamaları çeşitli şekillerde sınıflandırılmıştır. Gould (1979) kariyer planlaması aşamalarını; hedeflerin belirlenmesi, planların geliştirilmesi ve kariyer için stratejilerin oluşturulması şeklinde sıralamıştır. Anafarta (2001) bu süreci beş aşamada toplamıştır: (1) Bireysel güçlülük ve zayıflıkları belirleme (özdeğerleme) (2) bireysel kariyer hedefleri belirleme (3) örgüt içi ve dışı olanakları araştırarak mevcut ve olan kariyer yollarını belirleme (4) kariyer planları hazırlama (5) çalışma programları yapmadır. Donner (1998) ise bu aşamaları Kariyer Planlama ve Geliştirme Modeli ile açıklamaktadır. Bunlar; (1) çevrenin tanınması, (2) öz değerlendirme ve gerçeklik kontrolünün tamamlanması, (3) kariyer vizyonunun belirlenmesi, (4) stratejik kariyer planının oluşturulması ve (5) kendini tanıtmadır. Bu çalışmada Donner'ın Kariyer Planlama ve Geliştirme Modeli temel alınmıştır.

Çevrenin Tanınması

Bireylerin, kariyer hedeflerine ulaşmak için kariyer araştırmaları yaparak çevre hakkında tam, güncel ve güvenilir bilgi edinmeleri gerekmektedir (Blustein, 1992; Super ve Hall, 1978). Çevreyi tanımak, iş olanaklarından yararlanma fırsatı yaratabilmektedir (Donner ve Wheeler, 2001). Bu aşamada yapılması gereken ülkedeki mevcut durumu, turizm politikalarını ve çalışma ortamını ulusal ve uluslararası düzeydeki turizm trendlerini takip etmektir.

Öz Değerlendirme ve Gerçeklik Kontrolünün Tamamlanması

Bireylerin öncelikle kendilerini tanınması (Waddell ve Bauer, 2005), değerlerini, yeteneklerini, kendi kişilik özelliklerini, deneyimlerini, bilgisini, zayıf ve güçlü yönlerini belirlemesi, kariyer planlamasında büyük bir öneme sahiptir (Donner ve Wheeler, 2001). Özellikle üniversite çağındaki bireyler gelecekleriyle ilgili planlar yaparken, kariyerlerine ilişkin net hedefler belirlemelidir (Serinkan ve Barutçu, 2006, s.318). Öğrencilerin mesleklerinden ne bekledikleri ve meslekleri için yapabileceklerine dair bilinçlenmeleri önemlidir. Örneğin, turist rehberliği yapabilmek için iyi derecede yabancı dil bilgisine sahip olmak gerekmektedir. Turist rehberi, ülkeyi ziyaret eden turistlerin merak ettiği tarihi, antik kent ve bölgeleri, kültürel, doğal, mimari, yerel gelenekleri, ülkenin sanatı, edebiyatı, ekonomisi, müzeleri, mitolojik hikâyeleri, ikonografi, flora, faunası ve çevre koruma mevzuatı gibi tüm konularda bilgi sahibi olmalı, bu bilgisini doğru, ilginç, anlaşılabilir şekilde ve yorum yaparak turistlere aktarabilmelidir. Bu nedenle turist rehberliği öğrencileri, bireysel kariyer planlaması yaparken kendilerindeki güçlü ve zayıf yanlarını ortaya koymalı ve öğrencilik yaşamlarında güçlü yanlarını geliştirmeye, zayıf yanlarını da iyileştirmeye odaklanmalıdırlar.

Kariyer Vizyonunun Belirlenmesi

Bireyler kendi değerlerini, inançlarını ve becerilerini gerçekçi ve kapsamlı bir şekilde belirledikten ve çevreyi tanıdıktan sonra kariyer olanaklarını düşünüp plan yapmaya hazırlanmaktadır (Donner ve Wheeler, 2001). Bireysel vizyonu, kariyer hedeflerini ve mesleğe ilişkin öncelikleri belirleme, mesleki olanakları araştırma, mesleki yenilikleri takip etme bu aşamada gerçekleşmelidir (Çiftçi ve Cevher, 2014). Turist rehberliği eğitimi alan öğrencilerin mesleğin gereklerini yerine getirdikten sonra kariyer vizyonlarını belirlemeleri gerekmektedir. Örneğin; belirli bir alanda turist rehberliği uzmanlık eğitimlerine katılma, farklı yabancı dil öğrenme, farklı kültürleri tanıma gibi.

Stratejik Kariyer Planının Oluşturulması

Stratejik kariyer planı, eylem planıdır (Donner ve Wheeler, 2001). Bireyler rasyonel kariyer hedefleri belirleyerek ve bu hedeflere yönelik hareket ederek kariyer planlarını somutlaştırmaktadırlar (Lau ve Pang, 2000, s.138). Bu aşama turist rehberliği eğitimi alan öğrencilerin mesleklerini icra edip etmeme, bu meslekte uzmanlaşım uzmanlaşım gibi kararların verileceği aşamadır.

Kendini Tanıtma

Bu aşama bireyin profesyonel ve kişisel nitelikleri ile uzmanlığını harmanlayıp başkalarını yetenekleri konusunda bilgilendirmeyi ve yapılacak iş için en uygun kişi olduğu konusunda işverenleri ikna etmeyi içerir

(Donner ve Wheeler, 2001). Turist rehberlerinin seyahat acentaları ile bağlantı kurması, mesleki anlamda sosyal medyayı aktif kullanması, kendi web sayfalarını hazırlaması gibi kariyer planlamasında eyleme geçildiği aşamadır.

Turizmde Kriz Kavramı

Kriz kavramı, pek çok araştırmacı ve yazar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. En yaygın tanımlardan biri, Faulkner tarafından yapılmıştır. Faulkner (2001) krizi, ‘organizasyonun ani sorunlarla başa çıkma yeteneğini ölçen bir test’ olarak tanımlamaktadır. Kriz; istenmeyen, beklenmeyen ve sıra dışı bir olay olup, kısıtlı bir zaman diliminde gerçekleşen durumdur. Krizler, ani gelişmeler sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, sonuçlarının olumsuz olmaması ve işletmeye zarar vermemesi için kriz süresince kararların hızlı bir şekilde alınması (Çiftçi, 2015, s. 4) ve doğru bir biçimde yönetilmesi gerekmektedir. Öncesinde hazırlık yapılmadığı için öngörülemeyen krizler, daha büyük sorunların yaşanmasına neden olmaktadır (Okumuş ve Karamustafa, 2005).

Dünyanın küreselleşmesi ile birlikte krizler sadece yaşadıkları bölgeleri değil, tüm dünyayı etkisi altına almaktadır. Turizm sektörü gibi hem küresel yapıya hem de hassas dengeye sahip olan sektörler; güvenlik, çevresel, politik ve ekonomik kaynaklı krizlerden hızlı bir biçimde etkilenmektedir. Hacıoğlu, Avcıkurt ve Köroğlu (2004), turizmde krizi ‘turizm ve turizmden etkilenen işletmelerin olağan faaliyetlerini tehdit eden, turistik destinasyonun güvenli olmadığı izlenimi yaratarak bölgenin turistik çekicilikleri hakkında turistleri olumsuz etkileyen ve bölgeye yönelik turizm talebinin ve harcamalarının azalmasına neden olarak yerel turizm işletmelerinin faaliyetlerini yerine getiremediği ya da varlıklarını devam ettiremediği, bölgesel ekonomik canlanmanın azalmasına neden olan olaylar’ şeklinde tanımlamaktadır. Turizm olayının kişinin isteğine ve zamanına bağlı olması, bir başka deyişle zorunlu bir harcamaya bağlı olmaması, ekonomik kriz zamanlarında kişileri tasarrufa ve öncelikle temel ihtiyaçlarını karşılamaya yöneltmektedir (Paksoy ve Çolakoğlu, 2010, s. 344). Ayrıca ekonomik krizlerin yanında doğal afetler, salgın hastalıklar, terör eylemleri gibi durumlar turistlerin can güvenliğini tehdit edebileceğinden o bölgelerdeki turizm talebini düşürebilmektedir. Turizmin etkileri düşünüldüğünde krizler; seyahat, konaklama ve ulaştırma işletmelerinin başta sahipleri ve çalışanları olmak üzere tüm paydaşlarını, potansiyel müşterileri ve turizmden gelir sağlayan diğer işletmeleri önemli derecede etkileyen durumlardır.

Kriz dönemleri, çalışanlar üzerinde korku, güvensizlik, bitkinlik, endişe, gerilim, yalnızlık duygusu ve aşırı tepki oluşturabilmekte ve sürecin devamında örgütte kalıcı hasarlara sebep olabilmektedir (Tutar, 2007, ss.118-119). Krizleri zarar görmeden ya da en az zararla atlatmanın en önemli koşulu ciddiyetle hazırlanmış bir kriz yönetim planına sahip olmaktır. İşletmeler bu tür planları kendi çabaları ile oluşturmaktadır. Ancak bir de işletme çabalarına ek olarak ülke yönetimlerinin de belirli planlar ve politikalar geliştirerek, olası krizlere karşı hazırlıklı olmaları gerekmektedir. Türkiye gibi krizin yaşandığı ülkelerde özellikle turizm gibi ülke ekonomisinin lokomotifi olan sektörler için çok yönlü düşünülmüş kriz politikalarının oluşturulması gerekmektedir.

İLGİLİ ALANYAZIN

Dünya Turist Rehberleri Birliği Federasyonu turist rehberini, “kendi seçtikleri dil ile ziyaretçilere rehberlik eden ve bir bölgenin kültürel ve doğal mirasını yorumlayan ve mesleki tanımları gereği yabancı dil yeteneğini kullanarak

bilgisini aktaran kişiler” şeklinde tanımlamıştır (World Federation of Tourist Guide Association, 2017). Turist rehberliği mesleği, eğlendirici, insanların sosyal yönlerini ortaya çıkararak, seyahat özgürlüğü olan, keyifli (Mancini, 2001, ss. 22-23; Toker, 2011) bunun yanında iş güvencesi olmayan, dışsal faktörlere özellikle de makroekonomik ve siyasi koşullara bağlı olan hassas yapıdaki bir meslek olarak kabul edilmektedir.

Turist Rehberliği Meslek Kanunu’nda (2012) belirtildiği üzere Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan, en az 18 yaşını doldurmuş, sabıkası olmayan kişiler, turist rehberi olmak için eğitimlere katılma hakkına sahiptir. Türkiye’de turist rehberliği eğitimi farklı şekillerde gerçekleştirilmektedir. Turist rehberi olabilmek için Turist Rehberleri Birliği’nin düzenlediği altı aylık sertifika programları veya üniversitelerin turist rehberi yetiştiren ön lisans, lisans, uzaktan öğretim ve tezli-tezsiz yüksek lisans programlarından birini tamamlamak gerekmektedir. Bu bölümlerden mezun olan öğrenciler daha sonra, bu birliğin düzenlediği Türkiye’deki her bölge için en az altı günlük bölgesel veya en az 36 günlük ülkenin tüm bölgelerinin dahil olduğu ülkesel uygulama gezisine katılmak ve yabancı dil için gerekli dil puanını (75) almak zorundadır (TUREB, 2018).

Turist rehberi olma koşullarının bu kadar net olduğu bir durumda öğrenciler bireysel kariyer planlamasını yaparken beklenmedik durumlardan etkilenebilmektedirler. Bu durumlardan biri de ülkede yaşanan krizlerdir. Kriz durumunda turistik işletmeler ve çalışanlar zarar görmektedir. Aydın (2010) İzmir’deki beş yıldızlı otel işletmelerinde kariyer yönetimi uygulamaları ve ekonomik krizin otel çalışanlarının kariyer planlarına etkisini araştırdığı çalışmada, ekonomik kriz dönemlerinin, konaklama işletmeleri çalışanlarının kariyer planlarını ve kariyer gelişimini, hem baskının artması hem de işten çıkarılma korkusu nedeniyle olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Gizir (2005) çalışmasında, üniversite öğrencilerinin geleceğe ilişkin kariyer planlarının gerçekleşmesinde, mesleğe ilişkin olarak iş bulamamayı, mesleğin maddi getirisini ve mesleği yapabilmek için yeterli niteliklere sahip olmamayı engel olarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşmıştır. Pek çok turizm çalışanı gibi turist rehberleri de kriz dönemlerinde işini kaybedebilmektedir. Aloudat (2017) Ürdün’deki turist rehberliği lisans öğrencilerinin iş piyasasına girmeden önce turist rehberliği kariyeri hakkındaki algılarını incelemeyi amaçladığı çalışmada, turist rehberliğinin saygı duyulan bir meslek olmasına rağmen öğrencilerin kariyerleri ile ilgili olarak mesleğin stresli ve yorucu olduğu, çalışanların istikrarsız bir gelire sahip olduğu ve aile yaşamını olumsuz etkilediği gibi bazı negatif algılarının mevcut olduğunu belirtmektedir. Oldukça hassas bir yapıya sahip olan turizm sektörü, her türlü olumsuz durumdan daha kolay etkilenebilen bir yapıya sahiptir ve öğrenciler bu tür olumsuz durumlardan dolayı kariyerlerine ilişkin endişe duyabilmektedir.

Gelen turistin güvenlik nedeniyle otelden çıkmak istememesi, kültür turlarına katılmaması, yurt dışındaki tur operatörlerinin Türkiye’deki kültür turlarını iptal etmesi, seyahat sigortası yapılmaması gibi durumlar turist rehberlerinin hizmet verdiği kitleyi daha fazla etkilemektedir. Bu nedenle ülkeye deniz-kum-güneş için gelen turist sayısı ile karşılaştırıldığında, turist rehberlerinin hizmet verdiği hedef kitlenin daha düşük sayıda olduğu düşünülmektedir. Bu durum da turist rehberlerini olumsuz yönde etkilemekte ve onların işsiz kalmasına neden olabilmektedir. Mesleğini icra edemeyen turist rehberi ekonomik anlamda sıkıntı yaşayabilmekte ve ekonomik

kaygı duymaktadır (Yetgin, 2017). Kriz ortamlarının turizm çalışanları üzerinde yarattığı belirsizlik, kaos ve yüksek kaygı (Tutar, 2007), bireysel kariyer planlaması yapan öğrenciler üzerinde de etkili olmaktadır. Turist rehberlerinin işsiz kalma kaygısı yaşadığı kriz ortamlarına tanık olan turist rehberi adayı öğrencilerinin gelecekle için endişe duyması ve umutsuzluğa kapılması doğaldır. Kriz döneminin olumsuzluklarının yaşandığı bu süreçte turist rehberliği öğrencilerinin başarılı olabilmesi için Corr ve Mutinelli'nin de (2017) belirttiği gibi değişen koşullara uyum sağlayabilmesi, kendini rahat hissetmesi, olumlu sonuçlarla karşılaşacağına inanması ve aktif iş piyasasında geçerli olan koşullarla ilgili bilgi sahibi olması gereklidir.

YÖNTEM

Araştırmada Türkiye’de yaşanan ve turizm sektörünü de etkileyen krizlerin turist rehberliği öğrencilerinin bireysel kariyer planlamasına etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu kapsamda çalışmada nitel bir yöntem benimsenmiş olup veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Cohen vd. (2007) içerik analizini, ‘eldeki yazılı bilgilerin temel içeriklerinin ve içerdikleri mesajların özetlenmesi ve belirtilmesi işlemi’ olarak tanımlamaktadır. Bu çalışmada turist rehberliği öğrencilerinin Türkiye’de yaşanan turizm krizinde kariyer planlamasına etkisini ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bu bağlamda veriler, 10 Haziran-20 Ağustos 2017 tarihleri arasında Anadolu Üniversitesi Turist Rehberliği Bölümü’nde öğrenim gören gönüllü 19 öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilerek elde edilmiştir. Çalışmada örneklem olarak sadece Anadolu Üniversitesi Turist Rehberliği Bölümü’nde öğrenim gören 19 öğrencinin seçilmiş olması, bu çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Görüşmeler deşifre edildikten sonra her bir ifade incelenerek araştırmacılar tarafından ayrı ayrı kodlar oluşturulmuştur. Araştırmacılar tarafından kodlanan veriler, alanında uzman kişiler tarafından gruplandırılarak temalara ayrılmış ve görüş birliğine varılmıştır. Bu şekilde araştırmanın güvenilirliği ve iç geçerliği sağlanmıştır. Çalışma sonunda bulgular Donner’ın (1998) Kariyer Planlama ve Geliştirme Modeli temel alınarak dört aşamada yorumlanmış ve değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Turist rehberliği öğrencilerinin kriz döneminde kariyer planlarının incelendiği çalışmada Donner’ın (1998) Kariyer Planlama ve Geliştirme Modeli temel alınmıştır. Beş aşamalı olan modelde son aşama olan “kendini tanıma”, görüşme yapılan öğrenciler henüz mezun olmadıkları için bu çalışmaya dâhil edilmemiştir. Ele alınan dört aşama aşağıdaki gibidir (Donner, 1998):

- Çevrenin tanınması,
- Öz değerlendirme ve gerçeklik kontrolünün tamamlanması,
- Kariyer vizyonunun belirlenmesi,
- Stratejik kariyer planının oluşturulması.

Çevrenin Tanınması

Turizmde yaşanan krizin turist rehberliği mesleğini ne şekilde etkilediğine yönelik katılımcılara soru yöneltilmiştir. Katılımcıların verdikleri yanıtlardan, kriz döneminde uygulanan politikalar konusunda bilgi sahibi oldukları ve bu politikaları yeterli bulmadıkları anlaşılmıştır. Bu soruya verilen yanıtlardan elde edilen kodlar, üç tema altında toplanmıştır. Bunlar; sektör kaynaklı (genel), acente (işveren) kaynaklı ve bireyseldir (Tablo 1).

Tablo 1. Çevreyi Tanımaya Yönelik Bulgular

Sektör kaynaklı (genel)	
Yabancı turist sayısında azalma	K1,K2, K4, K7, K10, K12, K13, K14, K16
Yerli turistlere rehberlik	K1, K2, K7, K10, K19
Kaçak turist rehberi sayısında artış	K9, K11, K16
Sektördeki turist rehberi sayısındaki artış	K6
Acente (işveren) kaynaklı	
Düşük ücretlerle çalışma	K3, K4, K8, K10, K11
İş olanaklarının azalması	K1, K5, K14, K15, K19
Turist rehberi ihtiyacının azalması	K7, K12, K16
Bireysel	
Ek iş bulma	K2, K17, K18
Mesleği bırakma	K2, K3, K6, K10, K17
Hizmet kalitesinin düşmesi	K3, K4, K8, K15, K16

Eğitimleri devam eden katılımcıların turizmde yaşanan krizin turist rehberliği mesleğini etkilemesindeki nedenlerin incelenmesi sonucu elde edilen yabancı turist sayısında azalma, yerli turistlere rehberlik, kaçak turist rehberi sayısındaki artış ve sektördeki turist rehberi sayısındaki artış kodlarının sektör kaynaklı olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılardan K3'ün ifadesinde sektördeki gelişmeleri takip ettiği, krizden dolayı yabancı turist sayısının azaldığı ve bu nedenle turist rehberliği mesleğinin olumsuz etkilendiği anlaşılmaktadır:

Hâlihazırda rehber sayısı ve durmadan mezun olan rehber ya da adaylarının sayısına bakınca, krizle beraber daha tehlikeli bir durum oluştuğunu görüyorum. Uygulanan politikalar, ülkeler arası ilişkiler sebebiyle öncelikle yaz turizmi sonrasında da zincirlenerek diğer turizm çeşitlerinin etkilendiğini düşünüyorum. Gelmeyen yabancı turist etkisiyle yapılan yatırımlar boşa gidiyor ve işletmeler beklentilerini alamıyorlar. Buna bağlı olarak çok sayıda turist rehberi ya başka meslek yapmak zorunda kalıyor ya da daha düşük fiyatlarla daha az kaliteli şekilde çalışmak durumunda kalıyor. Aynı zamanda mesleğin itibarını zedeliyor. (K3)

Katılımcıların verdikleri yanıtlara göre krizin etkilerinin; turist rehberlerinin düşük ücretlerle çalışmak zorunda kalması, iş olanaklarının ve turist rehberi ihtiyacının azalması şeklinde acenta (işveren) kaynaklı sonuçlarının ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Aşağıda, iş olanaklarının az olması ve düşük ücretle çalışmak zorunda kaldıklarına yönelik bir örnek ifade yer almaktadır:

2015 yılı turizm krizinin turist rehberliği mesleğini ilgilendiren en önemli sonucu birçok turist rehberinin turizm sezonunun en yoğun olduğu dönemde hizmetlerine yönelik talep olmadığı için iş bulamamasıdır. İş

bulabilenlerin ise düşük ücretler ile çalışmak zorunda kaldığından motivasyonlarının ve hizmet kalitelerinin düşmesidir. (K4)

Kriz, katılımcıların bireysel olarak da etkilenmesine neden olmuştur. Katılımcıların krizden dolayı hizmet kalitesinin düştüğü, turist rehberinin kendini geliştirmesini engellediğini, katılımcılardan K1 aşağıdaki gibi aktarmaktadır:

Özellikle yabancı turist sayısındaki ciddi azalma yeni mezun olup mesleğine başlayanların sektörde kendini geliştirmesini engelliyor ve bu mesleğin sadece Türk katılımcılar ile gerçekleştiriyorlar. Bu da mesleği sadece belli bir alanda sıkışmasını sağlıyor. Bu sorunların sonucu rehberlerin acentaların eline düşürüp ne derlerse yapmak zorunda kalıyorlar. (K1)

Öz Değerlendirme ve Gerçeklik Kontrolünün Tamamlanması

Görüşme yapılan 19 öğrenciden 18'i, üniversite eğitimi için Turizm Rehberliği Bölümü'nü isteyerek seçtiğini ifade etmiştir. Katılımcılardan K16'nın "Turizm Rehberliği bölümünü isteyerek seçtim. Mesleğim çok önemli ve değerli benim için. Ülkemin temsilcisi konumundayım ve bu çok gurur verici. Aynı zamanda mesleğimi barış elçisi olarak da görüyorum." şeklindeki ifadesi, kariyer tercihi konusunda kararlı, bilinçli ve farkındalığı olan bir tutum sergilediğini göstermektedir. Bu aşamada öğrencilerin mesleklerinden ne bekledikleri ve meslekleri için yapabileceklerine dair bilinçlenmeleri önemlidir. K5, meslekten beklentilerini öğrenmeye yönelik soruyu "Toplumda saygınlık kazanmak ve ekonomik açıdan rahat bir hayat yaşamak" şeklinde yanıtlamıştır. Kariyer hedefleri konusunda yöneltilen sorularda ise 17 öğrenci kariyer hedefinin net olduğunu belirtirken katılımcıların tamamı kariyer hedefinin gerçekçi olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca 16 öğrenci güçlü yönlerinin, 17 öğrenci ise zayıf yönlerinin farkında olduğu yönünde görüş bildirmiştir.

Kariyer Vizyonunun Belirlenmesi

Turizmde yaşanan kriz nedeniyle sekiz katılımcı kariyer hedeflerini değiştirdiğini, 11 katılımcı ise değiştirmedini ifade etmiştir. Katılımcılara "Önümüzdeki bir-beş yıl içinde kendinizi mesleki anlamda nerede görüyorsunuz? Uzun vadeli kariyer hedefleriniz nelerdir?" şeklinde soru yöneltildiğinde ise Tablo 2'deki durum gözlenmiştir:

Tablo 2. Kariyer Vizyonu Oluşturmaya Yönelik Bulgular

Kalifiye bir turist rehberi olmak	K2, K5, K6, K7, K8, K10, K11, K12, K14, K16, K19
Ek olarak akademik kariyer	K2, K3, K5, K6, K8, K17, K19
Ek iş olarak girişimcilik	K14, K15, K17
Uzmanlık sahibi olma	K4, K9, K15
Yurt dışında turist rehberliği yapmak	K1, K16
Kendini geliştirmek	K3, K18
TUREB başkanı olmak	K10
Yabancı turistlere hizmet vermek	K1
Mesleği icra etmemek	K13

Katılımcıların kariyer planlarında öncelikli hedefleri, kişisel gelişimlerini tamamlayarak kalifiye bir turist rehberi olmaktır (Tablo 2). Aşağıda verilen örnek ifadelerden de anlaşılacağı gibi katılımcılar uzun vadeli kariyer hedeflerine ulaşmada ikinci bir yabancı dil öğrenmeyi, belli bir alanda uzmanlaşmayı ve büyük acentalarla çalışmayı planlamaktadırlar:

Öncelikli hedefim her acentanın ve turistin turlarında görmek isteyeceği türden, genel kültürü üst düzeyde ve iki yabancı dili akıcı şekilde konuşabilen bir rehber olmak. (K10)

Önümüzdeki beş yıl içerisinde kendimi turist rehberi olarak İç Anadolu, Karadeniz, Marmara bölgeleri üzerindeki turistik değerlere hakim bir rehber olarak görüyorum. Bunun dışında Anadolu Medeniyetlerinden olan başta Frigler, Likyalılar ve Lidyalılar üzerine uzmanlık sahibi olmak istiyorum. (K4)

Okulumu bitirdikten sonra Jollytur ya da ETS Tur gibi bir tanınmış bir acentada turist rehberliği yaparken görüyorum. Uzun vadede ise çok rağbet gören bir rehber olduğumda bireysel çalışıp daha çok yurtdışı turlarına çıkmak istiyorum. (K16)

Stratejik Kariyer Planının Oluşturulması

Katılımcılardan biri dışında tamamının kariyer hedeflerini gerçekleştirmek için spesifik planları olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılara yöneltilen “Kariyer planınız var mı? Kriz ortamında kariyerinizi nasıl planlıyorsunuz? Planlarınızda değişiklik yapmayı düşündünüz mü?” sorusuna verilen yanıtlar güçlü ve zayıf mesleki kimlik olmak üzere iki ayrı kod altında toplanmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Kariyer Planlarına Yönelik Bulgular

Güçlü mesleki kimlik	
Mesleği icra etme isteği	K1, K2, K3, K4, K7, K10, K15
Tercih edilen donanımlı rehber olma	K11, K12, K16, K19
Turist rehberliği mesleğinde kendini geliştirme	K1, K2, K3
Yabancı dil sayısını arttırma	K1, K10, K16
Değişim ve gelişimlere uyum	K2, K19
Meslekte uzmanlaşma	K5, K7
Yüksek lisans yapma	K3, K15
Zayıf mesleki kimlik	
Mesleği icra etmekten vazgeçme	K5, K8, K11, K13, K17, K18
Akademisyen olma	K5, K8, K17
Ek iş yapma	K4, K9, K19
Farklı alanlara yönelme	K2

Katılımcıların kariyer planları ile ilgili soruya verdikleri yanıtlardan güçlü mesleki kimlik oluşturdukları anlaşılmaktadır. Turist rehberliği mesleğini yapmaya devam etmek isteyen ve bu nedenle kişisel gelişimleri için planlar yapan katılımcıların örnek ifadeleri aşağıdadır:

Bir kariyer planım var. Kariyerimi turizmdeki yaşanan değişimlere ve gelişmelere göre ayarlamaya çalışıyorum. Yeni alanlara yönelmeye çalışıyorum ve kendimi geliştiriyorum. Planımda değişiklikler yapmayı şu an düşünmüyorum. (K2)

Katılımcılardan K8 kriz nedeniyle mesleğinin geleceğinden kaygı duyduğunu ve bu nedenle ek iş arayışına girdiğini belirtmiştir. İleride ek iş yapmayı düşünen diğer öğrenciler gibi kariyer planlarını bu doğrultuda şekillendirmiştir. Ek iş olarak ise en fazla akademisyenlik düşünülmektedir. Aşağıda bu ifadeye yer verilmiştir:

Kariyer planlarım her zaman mesleğimi gerçekleştirmek yönündedir. Rehberlik için üç yılımı geçirdim ve karşılığımı almak isterim. Fakat turizmdeki bu dalgalanma nedeni ile endişe yaşamaktayım. Kariyer planlarım zamanla değişiklik göstermektedir. Planlarım arasında akademisyenlik de var elbette ama bunun kolay olmadığını bilincindeyim. Ayrıca son zamanlarda öğretmen olabilmek için formasyon da almak düşüncesindeyim. Kısacası turizmde yaşananlar ve şu an acentada çalışarak gördüğüm deneyimler belirlemiş olduğum kariyer planımı derinden etkiledi. İkinci üniversite olarak Dış Ticaret Bölümünü okumam da bu kaygıdandır. Rehberlik yapmayı çok istiyorum ama şu anki şartlarda rehber olmak da sadece rehber maaşıyla geçinmek de çok zor görünüyor. (K8)

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de son yıllarda yaşanan güvenlik, çevresel, politik ve ekonomik kaynaklı krizler turizm sektörünü etkilediği bilinmektedir. Turizm sektörünün en önemli aktörlerinden olan turist rehberleri de krizlerden olumsuz yönde etkilenmişlerdir. Bunun sonucu olarak mesleğe devam edenler ya yerli turiste hizmet verme ya da ek iş arama yoluna gitmişlerdir. Turist rehberliği mesleğine devam etmekten vazgeçenler ise farklı alanlara yönelmişlerdir. Bu noktadan hareketle bu çalışmada Türkiye’de yaşanan krizin turist rehberliği eğitimi alan öğrencilerin kariyer planlamasına etkisi olup olmadığı incelenmiştir. Çalışmada nitel bir yöntem benimsenmiş olup Anadolu Üniversitesi Turizm Rehberliği Bölümü’nde öğrenim gören öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Görüşmeye katılan öğrencilerin demografik özelliklerine bakıldığında katılımcıların dokuzunun erkek, 10 kişinin de kız öğrenci olup yaş aralığının 20-30 olduğu tespit edilmiştir. Çalışma sonuçlarında cinsiyet faktörünün etkili olmadığı, kız ve erkek öğrenci sayısının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Aloudat (2010) çalışmasında turist rehberliği mesleğinin kadınlar için uygun olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Düzensiz çalışma saatleri ve turizmin esnek ve ağır çalışma koşullarına rağmen bu çalışma sonuçlarında daha fazla kız öğrencinin, turist rehberliği mesleği eğitimi almayı tercih ettiği görülmüştür. Yaş konusu değerlendirildiğinde ise Türkiye’deki eğitim sistemine göre 18 yaşından itibaren lisans eğitimi alınabilmesi ve eğitim konusunda üst yaş sınırının olmaması yaş aralığını genişletmiştir.

Öğrencilerin verdikleri yanıtlardan, kriz döneminde uygulanan politikalar konusunda bilgi sahibi oldukları, ancak bu politikaları yeterli bulmadıkları anlaşılmıştır. İletişim teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte öğrencilerin güncel gelişmeleri takip ettiği, birbirleri ve sektör ile iletişim halinde oldukları ve gelecekleri konusunda bilinçli davrandıkları söylenebilir.

Katılımcılar, turizmde yaşanan krizin turist rehberliği mesleğini etkilemesinde sektör kaynaklı (genel) birtakım faktörlerin etkili olduğunu belirtmiştir. Ülkedeki kriz nedeniyle yabancı turist sayısında azalma yaşanmış, bu nedenle turist rehberleri yerli turistlere rehberlik hizmeti vermeye, ek iş yapmaya ya da mesleği bırakmaya yönelmişlerdir. Ayrıca turist rehberliği mezunlarının artması ile gerekli koşulları yerine getiren mezunların turist rehberliği mesleğini icra etmesi, rehber sayısında artışa neden olmuştur. Turist Rehberliği Birliği tarafından belirlenen taban yevmiyeyi fazla bulan bazı seyahat acenteleri de kaçak turist rehberi çalıştırma yoluna gitmişlerdir. Bu da çalışma kartı olan turist rehberlerini zor durumda bırakmıştır. Günay ve Akıncı'nın (2017) Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi'nde turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin sektöre karşı olan tutumları ve bu tutumlarının mezuniyet sonrası kariyer seçimlerine etkilerinin belirlenmesine yönelik yaptıkları çalışmada da sektörle uyum faktörü öne çıkmıştır.

Katılımcıların kişisel gelişimlerini tamamlayarak nitelikli bir turist rehberi olmalarının, kariyer planlarında öncelikli hedefleri olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin ikinci bir yabancı dil öğrenme, belli bir alanda uzmanlaşarak uzmanlık sertifikası alma, iyi acentalarda çalışma gibi hedefleri vardır. Bireylerin kariyer planlarını gerçekleştirebilmesi için sektördeki değişimlere uyum sağlaması ve meslek yaşamında ortaya çıkacak sorunlarla baş edebilmesi için kriz ortamında bile duygusal açıdan iyi halini sürdürmesi gerekmektedir (Güldü ve Kart, 2017). Şahin ve Acun (2016) Turizm Rehberliği bölümünde okuyan öğrencilerin rehberlik mesleğine yönelik tutumlarını araştırdıkları çalışmada öğrencilerin turist rehberi olmayı kendilerine yakıştırdıkları ve bu mesleği seçmiş olmaktan mutlu oldukları, mezun olduktan sonra kendilerini bilgili ve yeterli bir rehber olarak gördükleri sonucuna varmışlardır. Yılmaz'ın (2011) benzer bir çalışması sonucunda, Turist Rehberliği bölümü öğrencilerinin sektör ile ilgili birtakım olumsuz düşüncelere sahip olsalar dahi genel olarak olumlu tavır içerisinde oldukları tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin turist rehberliği mesleğinden beklentileri arasında saygınlık kazanmak da yer almaktadır. Aloudat'ın (2017) çalışmasında da benzer biçimde, turist rehberliğinde kariyer yapmanın turist rehberliği öğrencileri tarafından saygın bir statü olarak algılandığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler turist rehberliğinde kariyer yapmayı özgürlük imkânı sağlayan, yeni şeyler öğrenmek ve yabancı insanlarla tanışmak için fırsatlar sunan ilginç bir meslek olarak tanımlamaktadır. Tolga, Korkmaz ve Atay'ın (2015) araştırma sonuçlarına göre turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin kariyer yapma isteklerinin diğer bölüm öğrencilerine göre daha fazla olması rehberlik mesleğinin cazibesinden ve sunduğu imkânlardan kaynaklanmış olabilir. Simosi, Rousseau ve Daskalaki (2015) çalışan genç kadınların ekonomik kriz döneminde kariyer hedeflerine ne şekilde yön verdiklerini belirlemeye yönelik araştırmaları sonucunda, güçlü bir mesleki kimliği veya mesleğe uygun öğrenim hedefleri olmayan bireylerin kriz durumlarında sürekli yeni kariyer fırsatları arayışına girdikleri, yeni iş kollarına dair bilgi edindikleri, yeni mesleki kimlik arayışları, yeni hedef ve stratejiler belirledikleri tespit edilmiştir. Güçlü bir mesleki kimliğe sahip bireylerin daha belirsiz ve zorluklara rağmen mesleklerini ve kariyerlerini sürdürdükleri ve buna yönelik stratejilerini gerçekleştirdikleri bulunmuştur. Belirtilen çalışmaların sonuçlarını destekler bir biçimde bu çalışmada da öğrenciler, krize rağmen turist rehberliği mesleğini icra etmek istemekte ve bu nedenle kişisel gelişimleri için planlar yapmaktadırlar, bir başka deyişle öğrencilerin kendileri için güçlü mesleki kimlik oluşturdıkları söylenebilir. Katılımcıların çoğunluğu, turist rehberliğine ek

olarak farklı işler de yapmak istemektedirler. Ek iş yapmak isteyenlerin büyük bir kısmının akademisyen olmak istemesi ilgi çekici bir sonuçtur. Bunun sebebi olarak Turizm Fakültesi öğretim elemanlarını işlerinde mutlu görmelerinin ve hâlihazırda Turizm Fakültesi'nde görev yapan dört turist rehberi akademisyenin de mevcudiyetinin etkili olduğu düşünülebilir. Akoğlan Kozak ve Dalkıranoglu (2013) turizm eğitimi almış olan mezun öğrencilerin kariyere nasıl baktıkları ve kariyer planlamasıyla ilgili algılarının ne olduğunu belirlemeye çalıştıkları araştırmada; maddi kaygıların kariyer olanaklarının önünde yer aldığı, yüksek lisans yapmayı önemli bir kariyer fırsatı olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Lisansüstü eğitim almak istemeleri, bu çalışmanın sonuçlarından biri olan öğrencilerin akademisyen olmak istemesi ile paralellik gösterdiği söylenebilir. Aloudat (2017) turist rehberliği öğrencilerinin, bu mesleği düşük gelirli, ancak komisyonlarla birlikte iyi gelir getiren bir meslek olarak gördüklerini tespit etmiştir. Alanyazında turist rehberliği dışında ek bir iş yapılmasının en önemli nedenleri arasında rehberliğin mevsimlik bir iş olması, sosyal güvence eksiklikleri ve parasal sorunlar gösterilmektedir (Batman, 2003; Çeşmeci, 2003; Yazıcıoğlu ve diğerleri, 2008; Özbay, 2008; Köroğlu, 2011).

Sonuç olarak Türkiye'deki krizin turist rehberliği eğitimi alan öğrencilerin kariyer planlarına etkisi olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun sadece turist rehberliği mesleğinde değil, diğer mesleklerde de yaşanabileceği, yaşamını sürdürebilmek için insanların para kazanmak zorunda olduğu ve mesleğini icra ettiği açıktır. Turist rehberliği öğrencilerinin meslekleri konusunda ümitli olmaları ve bilinçli hareket etmeleri, kariyer planlarını doğru bir biçimde yapmalarını sağlayacaktır. Bu çalışma göstermektedir ki öğrenciler, kişisel ve mesleki gelişimlerini tamamlayarak geleceğe daha sağlam hazırlanmaktadır. Çalışmanın bu bağlamda turizm eğitimi veren kurumlarda krize yönelik eğitimlerin verilmesi ile mesleğine daha bağlı bireyler yetiştirilebilmesi bakımından katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Mesleğine bağlı bireylerin de sektöre ve dolayısıyla ülke ekonomisine de katkısı olacağı gerçektir. Bu çalışmanın sonuçları doğrultusunda akademisyenlere, eğitim kurumlarına ve turist rehberliği öğrencilerine çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Akademisyenlere yönelik öneriler: Bu çalışma Anadolu Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm Rehberliği öğrencilerine uygulanmıştır. Aynı araştırmanın Türkiye'de bulunan diğer üniversitelerde aynı bölümde eğitim gören öğrencilere de gerçekleştirilerek karşılaştırmalı bir çalışma yapılması ve Türkiye'de turist rehberliği yapmak için gerekli koşulları sağlayan mezunlara beşinci aşamanın da dâhil edildiği bir çalışma önerilebilir.

Eğitim kurumlarına yönelik öneriler: Üniversitelerde Turizm Rehberliği bölümleri güncel bilgileri takip ederek öğrencileri sektördeki gelişmeler konusunda doğru yönlendirmelidir. Eğitim kurumları sektör ile ilişkilerini güçlendirerek öğrencilerin staj yeri seçiminde daha nitelikli ve öğrencilerin deneyim kazanabileceği işletmelerle anlaşmalıdır. Böylece öğrencilerin kariyer planlarını yaparken daha doğru kararlar almaları sağlanabilir. Eğitim kurumları öğrencilerin kariyer planlarını yaparken yaşanabilecek krizlerin etkilerini, bu durumlarla nasıl başa çıkılabileceğini, alternatif çözüm yollarını, kısacası kriz yönetimini ele almalı, öğrencileri iş yaşamının olumsuzluklarına da hazırlamalıdır.

Turist rehberliği öğrencilerine yönelik öneriler: Öğrencilerin güçlü mesleki kimlik geliştirmeleri durumunda, kriz durumlarında bile olumsuzluklardan daha az etkilenecekleri tespit edilmiştir. Bu nedenle öğrencilerin kendi

meslekleri için güçlü mesleki kimlik oluşturmaları, bu konuda eğitim kurumları ve sektörden destek istemeleri önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, R. ve Özdaşlı, K. (2017). Bireysel Kariyer Planlama Yapmanın Öğrenci Başarısı Üzerindeki Etkisi: SBMYO Öğrenci Üzerine Bir Araştırma, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21), 301-314.
- Akoğlan, K. M. ve Dalkıranoglu, T. (2013). Mezun Öğrencilerin Kariyer Algılamaları: Anadolu Üniversitesi Örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 41-52.
- Aloudat, S. A. (2010). The Worldview of Tour Guides: A Grounded Theory Study (Yayınlanmamış doktora tezi). University of Bedfordshire/UK.
- Aloudat, A. S. (2017). Undergraduate Students' Perceptions of a Tour-guiding Career, *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 17 (4), 333-344.
- Anafarta, N. (2001). Orta Düzey Yöneticilerin Kariyer Planlamasına Bireysel Perspektif. Antalya. *Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1(2), 1-17.
- Atay, H. ve Tanrısevdi, A. (2008). İçsel Kaynaklı Krizlerde Kriz Öncesi Aşamaların Yönetilmesi, Fevzi Okumuş ve Umut Avcı (Ed.) İçinde: Turizm İşletmelerinde Çağdaş Yönetim Teknikleri, (ss.427-455), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Aydın, A. (2010). *İzmir'deki Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Kariyer Yönetimi Uygulamaları ve Ekonomik Krizin Otel Çalışanlarının Kariyer Planlarına Etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı.
- Barutçugil İ. (2004). *Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi*, İstanbul: Kariyer Yayıncılık.
- Batman, O. (2003). Türkiye'de Profesyonel Turist Rehberlerinin Mesleki Sorunlarına Yönelik Bir Araştırma. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 115-132.
- Bayraktaroğlu, S. (2006). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. Sakarya: Gazi Kitabevi.
- Beirman, D. (2003). Restoring Tourism Destinations in Crisis: A Strategic Marketing Approach. CAUTHE 2003: Riding the Wave of Tourism and Hospitality Research, 1146.
- Blustein, D. L. (1992). Applying Current Theory And Research in Career Exploration to Practice. *The Career Development Quarterly*, 41, 174-184.
- Cohen, B., Manion, C. ve Morrison, A. (2007). *Essentials of Education and Social Science Research Methods*. Canada: Masolp Publishers.

- Corr, P. J., ve Mutinelli, S. (2017). Motivation and Young People's Career Planning: A Perspective From The Reinforcement Sensitivity Theory of Personality. *Personality and Individual Differences*, 106, 126-129.
- Çeşmeci, N. (2003). *Türkiye’de Paket Turların Yönetiminde Turist Rehberlerinin Fonksiyonu: Yönetmelik Rollerinin Tespiti, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çiftçi, G. (2015). *Turizm İşletmelerinde Kriz Yönetimi Uygulamalarının Örgütsel Öğrenme ve İşletme Performansı Açısından Ampirik Olarak Analizi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çiftçi, M. ve Cevher, E. (2014). Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı Öğrencilerinin Kariyer Olanaklarına Bakış Açılarının İçerik Analizi ile İncelenmesi: Facebook Örneği. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 218-227.
- Donner, G. (1998). Taking Control of Your Future: The Time is Now. G. Donner and M. M. Wheeler (Ed.), İçinde: *Taking Control of Your Career and Your Future: For Nurses by Nurses*, (ss.3-11). Ottawa, Ontario, Kanada: Canadian Nurses Association.
- Donner, G. J. ve Wheeler, M. (2001). Career Planning and Development for Nurses: The Time Has Come. *International Nursing Review*, 48(2), 79-85.
- Erdoğan, N. (2003). *Kariyer Geliştirme Kuram ve Uygulama*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity, Youth and Crisis*. New York: W. W. Norton
- Faulkner, H. (2001). Towards a Framework for Tourism Disaster Management. *Tourism Management*, 22 (2), 135–147.
- Freedman, D. A. (1997). From Association to Causation Via Regression, V. R. McKim ve S. P. Turner (Ed), İçinde: *Causality in Crisis? Statistical Methods and the Search for Causal Knowledge in the Social Sciences* (ss. 113–161). Notre Dame, IN: University of Notre Dame Press.
- Gizir, C. A. (2005). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Problemleri Üzerine Bir Çalışma, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 196-213.
- Glaesser, D. (2005). *Turizm Sektöründe Kriz Yönetimi*. (A. Ahıska, Çev.) İstanbul: Set-Systems Yayıncılık.
- Gould, S. (1979). Characteristics of Career Planners in Upwardly Mobile Occupations. *Academy of Management Journal*, 22 (1979), 539-550.
- Güldü, Ö. ve Kart, M. E. (2017). Kariyer Planlama Sürecinde Kariyer Engelleri ve Kariyer Geleceği Algılarının Rolü. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 72 (2), 377–400.

- Günay, İ. ve Akıncı, Z. (2017). Turizmde Sürdürülebilirlik Açısından Öğrencilerin Sektöre Karşı Tutumlarının Mezuniyet Sonrası Kariyer Planlaması ve Seçimine Etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9 (20), 1-19.
- Hacıoğlu, N., Avcıkurt, C. ve Köroğlu, A. (2004). Turizmde Kriz Yönetimi ve Otel İşletmelerine Yönelik Bir Uygulama, *Amforth Dünya Turizm Forumu*, Antalya, 42-50.
- Karavdic, S. ve Baumann, M. (2014). Positive Career Attitudes Effect on Happiness and Life Satisfaction by Master Students and Graduates. *Open Journal of Social Sciences*, 2, 15–23.
- Kleinknecht, M.K. ve Hefferin, E.A. (1982). Assisting Nurses Toward Professional Growth: a Career Development Model. *Journal of Nursing Administration*, 12 (5), 30–36.
- Kozak, M. A. (2001). *Konaklama İşletmelerinde Kariyer Planlaması*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eskişehir Meslek Yüksekokulu Yayınları.
- Kozak, M. A. (2009). *Otel İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi ve Örnek Olaylar*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Köroğlu, Ö. (2011). *İş Doyumu ve Motivasyon Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Performansla İlişkisi: Turist Rehberleri Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi.
- Lau, A. ve Pang, M. (2000). Career Strategies to Strengthen Graduate Employees' employment Position in the Hong Kong Labour Market, *Education+Training*, 42 (3), 135-149.
- Lerhman, K. (1986). When Fact And Fantasy Collide: Crisis Management in the Travel Industry. *Public Relations Journal*, 42 (2), 25-28.
- Mancini, M. (2001). *Conducting Tours*. (3. baskı), New York: Delmar Publishers.
- Okumuş, F. ve Karamustafa, K. (2005) Impact of an Economic Crisis Evidence from Turkey, *Annals of Tourism Research*, 32 (4), 942-961.
- Özbay, R., (2008). *Turist Rehberliğinde Güncel Mesleki Sorunlar ve Belirsizlikler*. III. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi (17-19 Nisan 2008) Bildiriler Kitabı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 261-266.
- Paksoy, P. ve Çolakoğlu, N. (2010). Ekonomik Kriz Dönemlerinde Turizm ve Seyahat Endüstrisinin Tutumu, *International Conference On Eurasian Economies*, 344-350.
- Resmi Gazete. (2012). 6326 Sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120622-2.htm>. Erişim Tarihi:21.06.2018
- Rogers, M. E., Creed, P. A. ve Ian Glendon, A. (2008). The role of personality in adolescent career planning and exploration: A social cognitive perspective. *Journal of Vocational Behavior*, 73, 132–142.
- Serinkan, C. ve Barutçu, E. (2006). Pamukkale Üniversitesi İİBF Öğrencilerinin Kariyer Planları ve Sosyotropi-Otonomi Kişilik Özelliklerine İlişkin Bir Araştırma, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF. Dergisi*, 8 (2), 318-339.

- Seymen, O.A. ve Bolat, T. (2010). Bireysel Kariyerin Planlanması, İçinde: *Çalışma Yaşamında Bireysel Gelişim Turizm İşletmelerinden Örnekler ve Uygulamalar*, Özmen, Ö.N.T. ve Topaloğlu (Ed.), (ss. 373-398). İstanbul. Beta Basım Yayın.
- Simosi, M., Rousseau, D. M. ve Daskalaki, M. (2015). When Career Paths Cease to Exist: A Qualitative Study Of Career Behavior in a Crisis Economy. *Journal of Vocational Behavior*, 91, 134-146.
- Super, D. E. ve Hall, D. T. (1978). Career Development: Exploration and Planning. *Annual Review of Psychology*, 29, 333-372.
- Şahin, S. ve Acun, A. (2016) Turizm Rehberliği Öğrencilerinin Mesleğe Yönelik Tutumları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*. 15(2), 563-580.
- Tanrısevdi, A. (2002). *Krizlerin Seyahat Acentaları Üzerindeki Etkileri ve Bu Etkilerin Çözümüne Yönelik Stratejiler* (Yayımlanmamış doktora tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Toker, A. (2011). *Kültür Turizminin Sürdürülebilirliğinde Profesyonel Turist Rehberlerinin Rolü: Ankara örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tolga, Ö., Korkmaz, H. ve Atay, L. (2015). Lisans Düzeyindeki Turist Rehberliği Öğrencilerinin Mesleki Tutumlarına Yönelik Bir Araştırma, *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*.12 (2), 2015, 26-41.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2018). *Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü Turizm İstatistikleri*,<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,72942/turizm-gelir-gider-ve-ortalama-harcama.html>, Erişim Tarihi: 21.06.2018.
- TUREB (2018). *6326 Sayılı Turist Rehberliği Mesleği Kanunu*, http://www.tureb.org.tr/Uploads/6326_sayili_turist_rehberligi_meslegi_kanunu.pdf, Erişim Tarihi: 21.06.2018
- Tutar, H. (2007). *Kriz ve Stres Yönetimi*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2018). *Turizm İstatistikleri*, [.http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1072](http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1072), Erişim Tarihi: 21.06.2018.
- Waddell, J. ve Bauer, M. (2005). *Career Planning And Development For Students: Building A Career in a Professional Practice Discipline*. İçinde: A Multi-Sectoral Approach to Career Development: A Decade of Canadian Research, *The Canadian Journal Of Career Development*, 24-39.
- Walker, J. W. (1973). Individual Career Planning: Managerial Help for Subordinates. *Business Horizons*, 16 (1), 65-72.
- World Federation of Tourist Guide Association, (2017). *What is a Tourist Guide?* <http://www.wftga.org/tourist-guiding/what-tourist-guide>. Erişim Tarihi: 11.08.2017.
- Yazıcıoğlu, İ., Tokmak, C. ve Uzun, S. (2008). Turist Rehberlerinin Rehberlik Mesleğine Bakışı, *Üniversite ve Toplum Dergisi*, 8 (2), 1-19.

- Yetgin, D. (2017). *Turist Rehberlerinin Tükenmişlik ve Ekonomik Kaygı Düzeylerinin Mesleki Bağlılık Düzeyleri Üzerindeki Etkisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, G. Ö. (2011). Lisans Düzeyinde Turist Rehberliği Eğitimi Alan Öğrencilerin Mesleğe Bakış Açılarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (26), 281-298.

The Effect of Crises on Career Planning Process of Tour Guiding Students

Duygu YETGİN

Anadolu University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Guiding

Aysel YILMAZ

Anadolu University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Guiding

Gülsen ÇİFTÇİ

Trakya University, School of Applied Sciences, Department of Tourism and Hotel Management

Extensive Summary

In recent years, the crises in Turkey, as in other countries, have had adverse effects on tourism industry and its employees. Especially the terrorism-based crises in Turkey tarnished the safe image of the country, and had a negative impact on purchasing decisions of the tourists. Together with decreasing demand, many businesses and their employees faced difficulties in tourism industry. Cancellation of package tours for foreign tourists in Turkey had a negative impact on travel agencies, as well as tour guides. Many tour guides offering service to foreign tourists turned towards domestic tourists, due to rapidly-decreasing number of tours for foreign tourists, or they chose to find alternative means of income and side jobs. This study aims to reveal whether the crisis in Turkey has an impact on career plans of tour guiding students. A qualitative method was adopted in this study and the data were assessed through content analysis. Within this context, semi-structured interviews were conducted on 19 students from Anadolu University, Department of Tour Guiding between June 10, 2017 and August 20, 2017. The participants were selected through purposive sampling method. The findings were analyzed and interpreted based on Career Planning and Development model of Donner (1998). The final stage of this 5-stage model, (1.Scanning your environment, 2.Completing your self-assessment and reality check, 3.Creating your career vision 4. Developing your strategic career plan), (5) marketing yourself, has been excluded since the interviewees have not graduated yet.

When the demographic characteristics of the participating students are evaluated, it is observed that nine male and 10 female students between the ages of 20 and 30 participated in this study. It is observed that gender does not have any influence on the results, and the number of male and female students is almost the same. The answers of the participants indicate that they are well-informed about the policies employed at the time of crisis, and that they are not satisfied with the efficiency of these policies. It can be concluded that with the rapid developments in communication technologies, the students follow the current affairs and they are more conscious about their future. The number of foreign tourists have drastically decreased due to crisis, and thus, tour guides began to guide domestic tourists, to look for side jobs, or they had to quit their jobs. In addition, the increasing number of graduate tour guides also led to an increase in the number of qualified tour guides. Some travel agencies thought that the

minimum wage determined by the Union of Tourist Guides was too high, and they decided to employ illegal tour guides. This put the licensed tour guides in a tight spot. It is observed that the primary career objective of the participants is to successfully complete their personal developments, and to become qualified tour guides. Within this context, the students aim to learn a second foreign language, to receive certificate of expertise in a certain field, and to work with successful and reputable travel agencies. Despite of the crisis, the students wish to practice their profession, and thus, they plan on their personal developments, in other words, they create strong professional identities for themselves. The majority of participants also want to have side jobs. It is interesting that the majority of the students, who want to have side jobs, also want to have an academic career. It may be concluded that the students observe their instructors at the Faculty of Tourism and see that they are happy with their professions, and four tour guide academicians also have a positive influence on the students.

As a result, it is observed that the crisis in Turkey has an impact on career plans of tour guiding students. This not only applies to tour guiding, it can also be experienced in other professions, and people have to make money and have a job to survive. If the tour guiding students stay hopeful about their occupations and act consciously, they will be able to make solid career plans. This study shows that the students take firmer steps towards their professional lives by completing their personal and occupational development processes. Within this context, it is predicted that this study will contribute to educate/raise occupationally-committed individuals through courses on crisis in institutions offering tourism education. It is also clear that occupationally-committed individuals will also contribute to sector, and thus, to the national economy. In line with the results of this study, various suggestions were built for academicians, educational institutions, and tour guiding students.

Suggestions for academicians: This study was carried out with the students of Anadolu University, Faculty of Tourism, Department of Tour Guiding. The same study may be applied to the students of the same department in other Universities for a comparative study. Implementation of the fifth stage to the graduates, who fulfilled the necessary conditions to become tour guides in Turkey, may be suggested for future studies.

Suggestions for educational institutions: The Tour Guiding departments in all Universities should follow the most recent sectoral developments and should properly guide the students about these developments. The institutions should build strong bridges between themselves and the sector, and should find more recognized facilities for internships, where the students can gain experience. Thus, the students may take better decisions when planning their careers. The educational institutions should focus on the effects of potential crises, how to cope with these situations, alternative solutions, i.e., the crisis management, and prepare the students against the difficulties of professional life.

Suggestions for tour guiding students: It is observed that if they develop a strong occupational identity, the students will not be overcome with these problems even in times of crises. Thus, the students are recommended to create strong occupational identities, and seek help from the educational institutions and the sector.